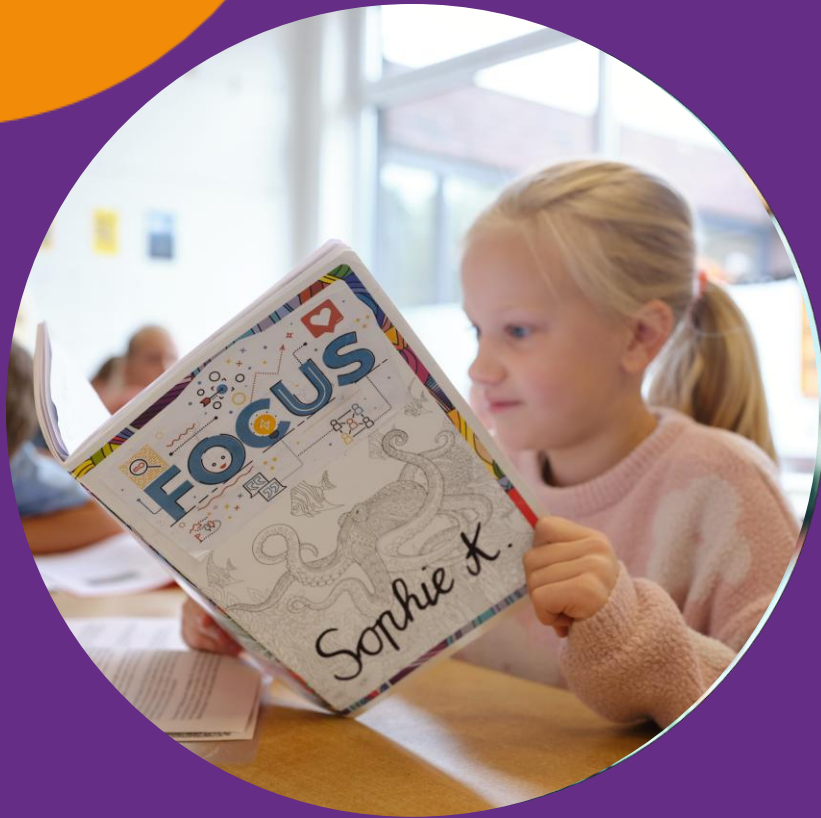

Effectief leesonderwijs:

Leesmotivatie en leesplezier

bij: Voorlezen, vrije keuze lezen/LIST
en teksten

25 maart 2026

Janna de Haan

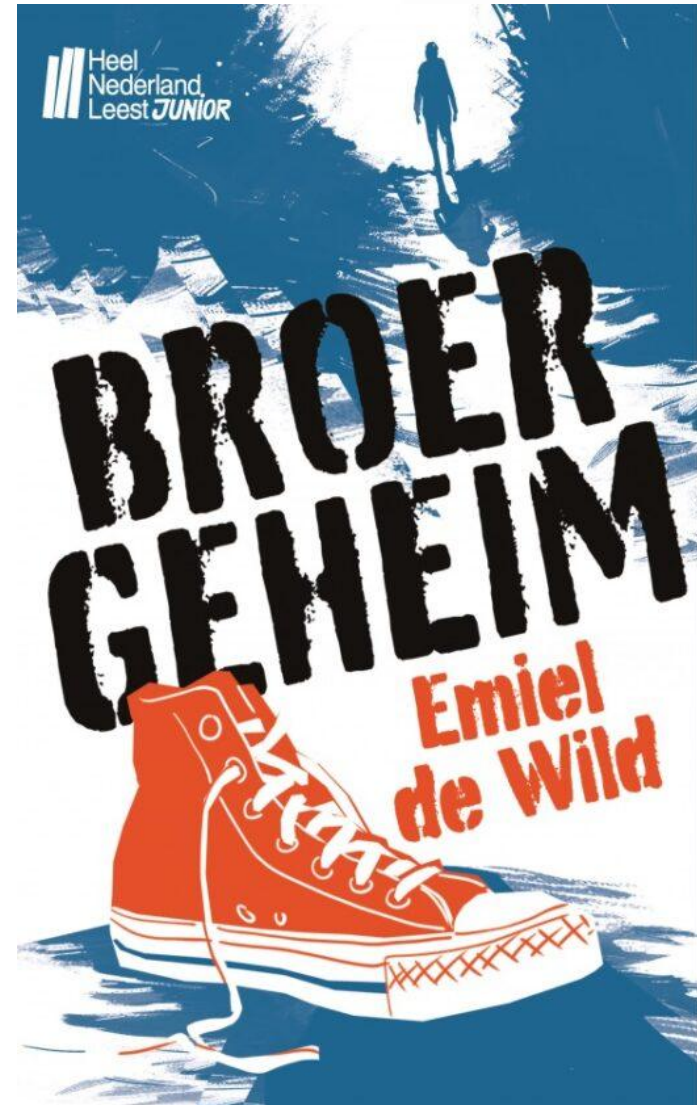
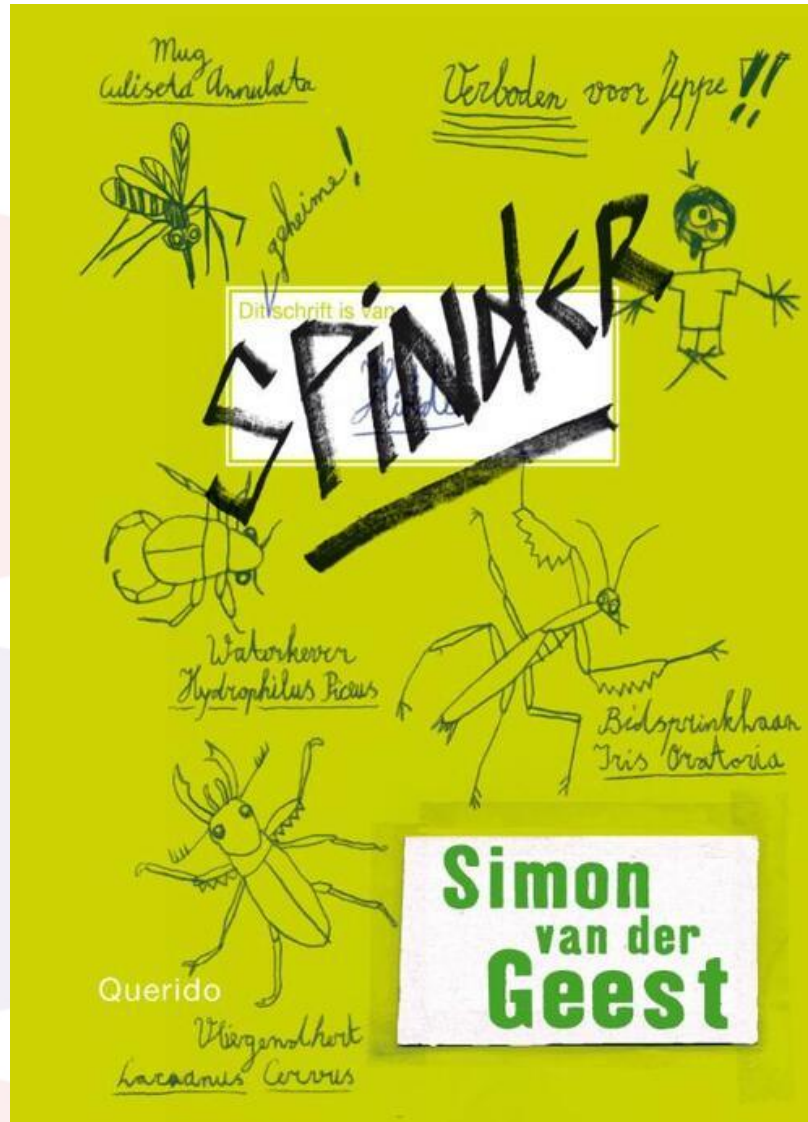
Voorzichtig
hield ik het boek
tegen mijn oor

kanonnen bulderen
paarden galopperen
gillende prinsessen
in nood

Jaah dit was
wat ik zocht

postbus 1045
6801 BA Arnhem

Loesje

Welkom!

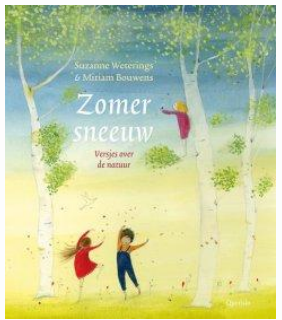
Wat gaan we doen...

... praktische zaken bespreken over leesmotivatie en vrije-keuzelezen, voorlezen en teksten lezen

... aan de slag met inspirerende werkvormen gekoppeld aan het volgen van de kinderen

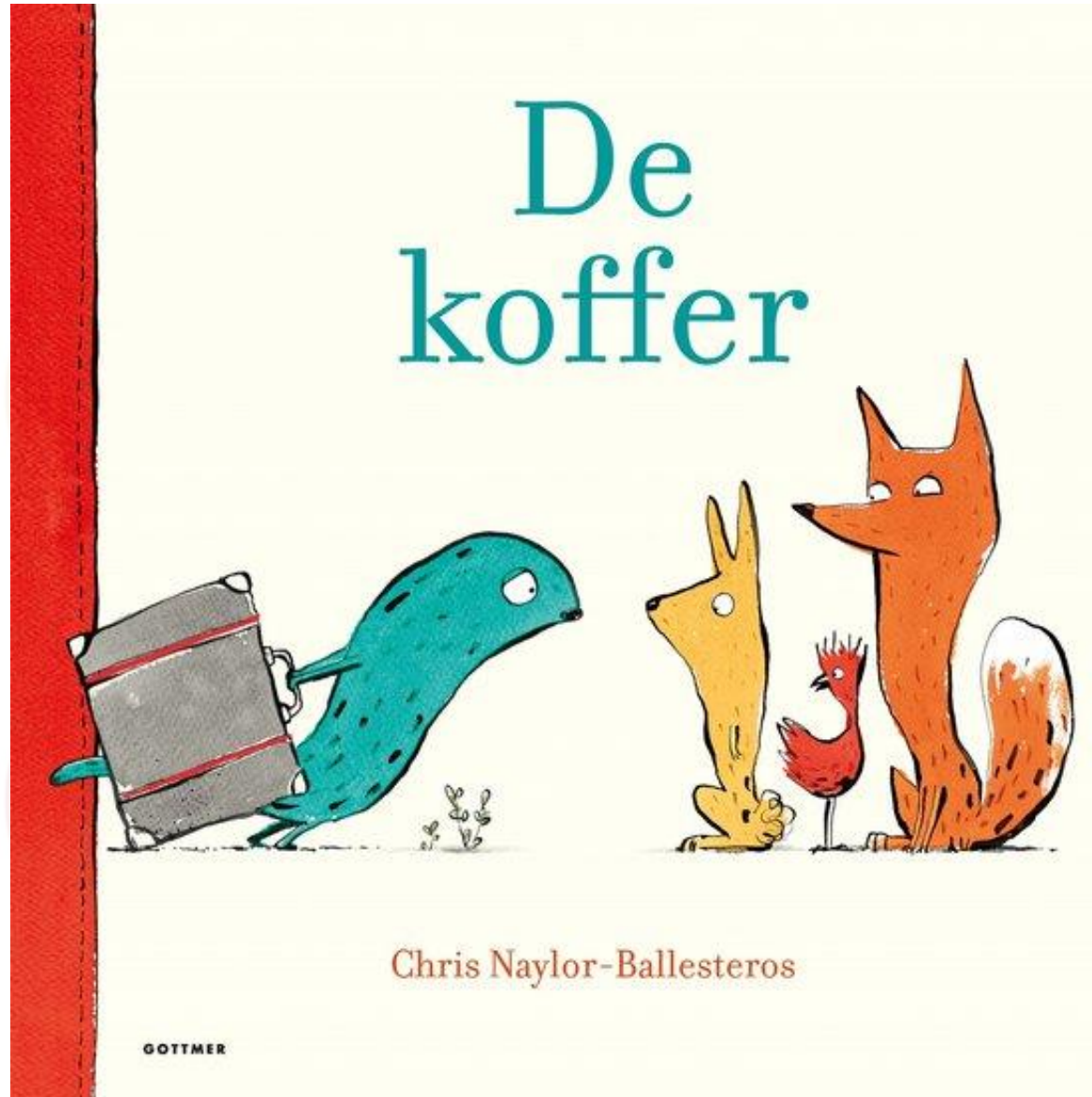
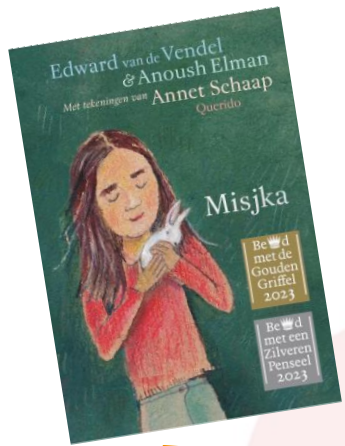
De kloof van 30 miljoen...

Een kind uit een gezin met... hoort dit aantal woorden per uur
... zwijgzame ouders	615 woorden
... ouders die een gemiddelde hoeveelheid praten	1251 woorden
... praatgrage ouders	2153 woorden

Bron: Meer voorlezen, beter in taal. Effecten van voorlezen op taalontwikkeling 0-4 jaar
Boekstart en Stichting Lezen, februari 2021

- Voor **ALLE** kinderen rijke tekst binnen een rijk thema
- Een sterk mentaal netwerk opbouwen vanuit diverse perspectieven

'Ontroerend' - Art Rooijackers

Kind i

♂

Vandaag is de moeder droog, met korsten, en hij waait in mijn ogen. Vandaag ben ik ook jarig. Ik denk dat ik vandaag jarig ben. Ik vroeg aan een van de volwassenen welke datum het vandaag was.

'Is het drie juli?' vroeg ik.

'Zoets,' zei hij.

Op drie juli ben ik jarig. Ik denk dat ik vandaag jarig ben.

Ik weet het zeker. Ik word tien. Ik ben tien. Zeker weten!

Effectief leesonderwijs en motivatie in de praktijk

1. Dagelijks 20 – 30 minuten **voorlezen** uit een goed boek bij het WO-thema
2. Dagelijks 30 minuten **vrije-keuze lezen** in een leeftijdsadequaat boek
3. Twee keer per week werken met **rijke teksten** bij het WO-thema

Samen nadenken, praten en schrijven over boeken en teksten
DSUA: Denken – Schrijven – Uitwisselen (delen) – Aanvullen !

Voorlezen = WO

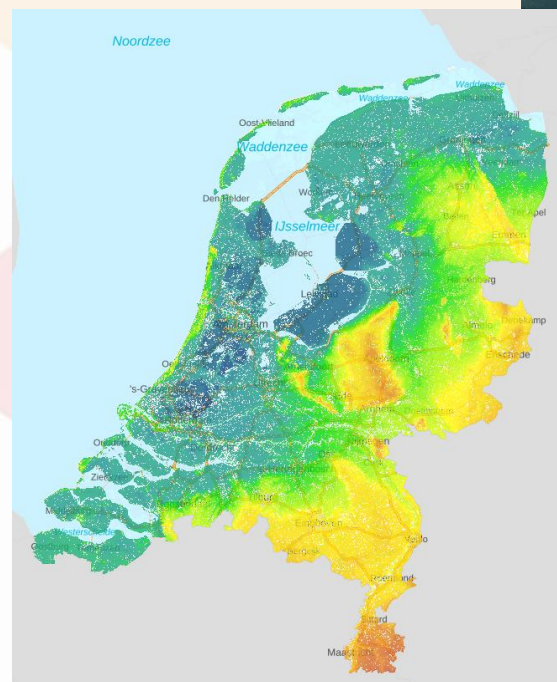
Het verwerven van een gemeenschappelijke kennisbasis voor alle leerlingen! - kansengelijkheid

- Het verwerven van een gemeenschappelijke kennisbasis voor alle leerlingen!
- Kansengelijkheid
- Groei in praten en schrijven
- 'Samen beleven' en 'samen denken': sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap
- Concentratie, creativiteit, ontspanning

Betrokkenheid vergroten

- Waar nodig: kennis aanbrenge(n) (vooraf/achteraf) (is motivatie!!)
- Welke voorkennis hebben kinderen nodig om dit verhaal te begrijpen?
 - Geografische kennis
 - Strijd tegen het water
 - Ik-perspectief
 - Woorden als 'beieren'
 - Communicatie vroeger vs. nu
- Hoe is dat bij jouw boek?

Focus schrift=motivatie!

- Stel een vraag:

Wat trof je het meest na het (voor) lezen?

Teken dat en schrijf erbij

Denken-tekenen/schrijven/uitwisselen (en aanvullen)

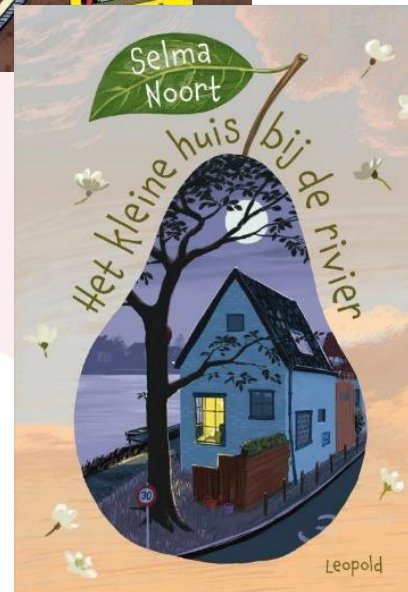
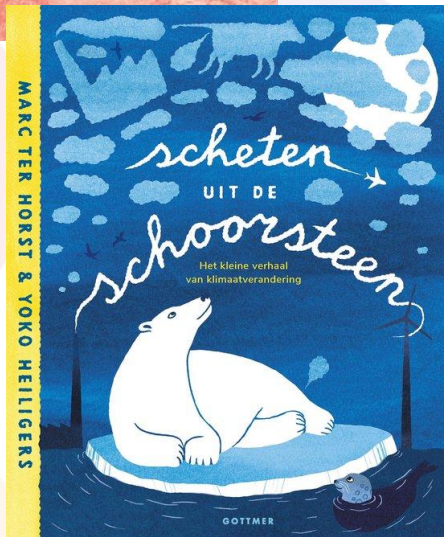
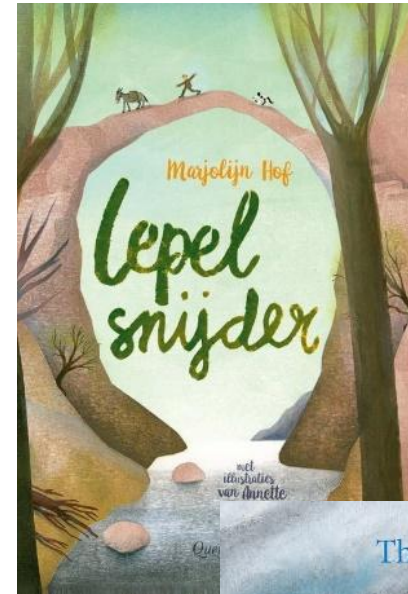
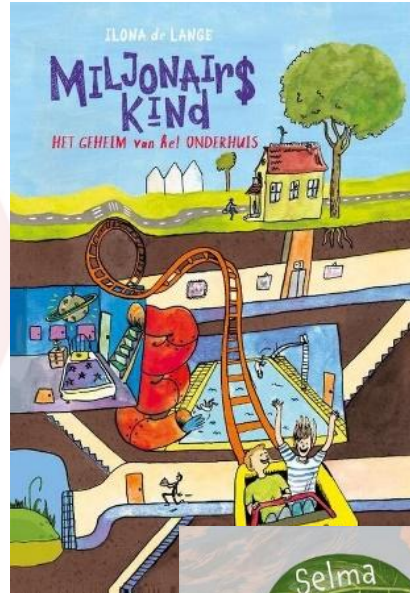
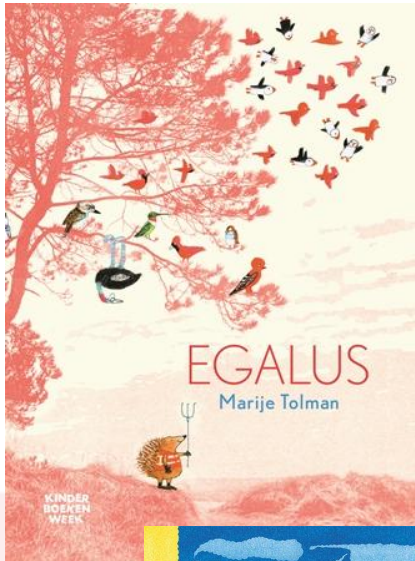
Wat op de kennismuur? Samen beslissen!

Beoordelen door het jaar heen

Voorlezen - klimaat, wonen, middeleeuwen, migratie

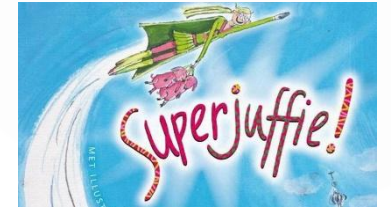

Voorlezen in groep 3 en 4

Voorleesboek bij het thema

Series boeken voorlezen (min.2 per serie!):

-> min of meer binnen hetzelfde thema

-> goede taal- en kennisbasis, woordenschatontwikkeling
(woorden in licht wisselende contexten)

-> leesbevordering hogere groepen

Siem
Subliem

De leesmuur helpt!

je in de...
hebt gehad over de spanning...
bijvoorbeeld een element toevoegen over wisselend vertelpersp...
je een boek met de klas hebt gelezen met verschillende vertelpersp...
deze manier groeit de leesmuur gedurende het jaar en en bouw je d...
je leerlingen op.

Leesmuur

Samenleesboek
IMMERS
EILAND

Ijsbergprincipe
[Image of an iceberg]

Verhaalstructuur
Flashforward
Flashback
Conflict ontwikkeling
Climax
Oplossing
Afloop
Kennismaking hoofdpersonen

Kenmerken fabel
1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

Kenmerken mythe
1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

Wisselend vertelperspectief
ANNA
WOLFF
AL
AS
KA

Figuurlijk taalgebruik
Beeldspraak: "Het schip gleed naar de rand van de wereld, wrilend gedragen door haar spiegelbeeld."
-- Hans Hagen, Yona's maan

Vergelijkingen
[Diagram of two overlapping circles, one yellow and one blue]

Veel emoties
[Emotion icons: happy, neutral, sad, angry]
Emoties
Tijd →

Probleem-oplossing
[Flowchart diagram with boxes and arrows]

Blauwe plekken
[Image of a book cover]

Figuur 5.1: Leesmuur

103

Vrije keuze lezen = motivatie

Het verwerven van een gemeenschappelijke kennisbasis voor alle leerlingen! - kansengelijkheden

- Het verwerven van kennis, woordenschat, rijke taal voor alle leerlingen!
- Boekkeuze, het juiste boek!
- Een rijk en hoog leesniveau, hoe stimuleer je dat?
- Elkaar aansteken, je zwakkere leerlingen aansteken..

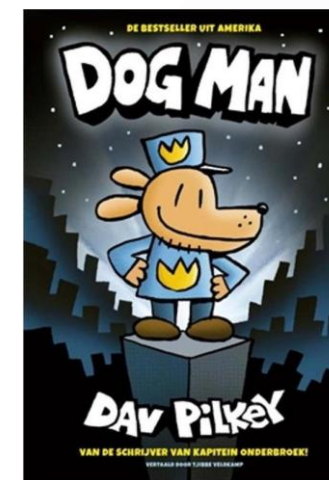
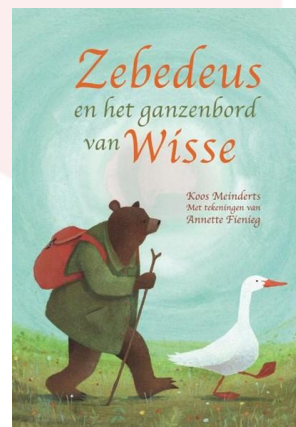
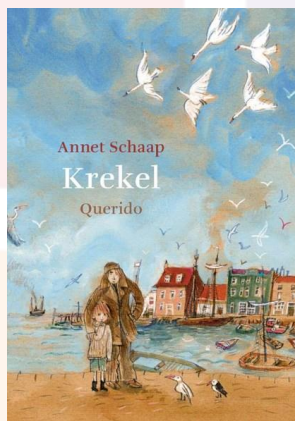
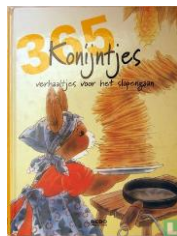
Soorten boeken

Gemaksboeken

Lekkerlezen boeken

Lekkerlezen+ boeken

Boeken om in te verdwalen

Boekkeuze

- Leesgesprek: leer het kind kennen!
- Samen hetzelfde boek lezen (Ralfi light)
- Lanceren

Naam:

Interesselijst

Kruis aan wat je graag wilt lezen.

☐ Boeken met verhalen:	☐ informatieve boeken
☐ grappige verhalen	☐ kranten
☐ avonturenverhalen	☐ korte verhalen
☐ fantasieverhalen	☐ prentenboeken
☐ griezelverhalen	☐ stripverhalen
☐ dierenverhalen	☐ tijdschriften
☐ geschiedenisverhalen	☐ gedichten
☐ series	☐
☐	☐

Wat vind je interessant?

Zet een kruisje bij alles waar je meer over wilt weten.

☐ auto's	☐ treinen	☐ vliegtuigen
☐ beroemde mensen	☐ andere landen	☐ geschiedenis
☐ fotografie	☐ circus	☐ theater
☐ kunst	☐ dieren	☐ muziek
☐ dinosauriërs	☐ proefjes	☐ insecten
☐ computers	☐ architectuur	☐ heelal
☐ wetenschap	☐ zingen	☐ natuur
☐ aardrijkskunde	☐ dansen	☐ knutselen
☐ detectives	☐ koken	☐ oorlog
☐ radio en televisie	☐ sport	☐
☐ paarden	☐ andere culturen	☐

Als een schrijver speciaal voor jou een boek zou schrijven, waar zou dit boek dan over moeten gaan?

Een hoger leesniveau in je groep bij Vrije keuze lezen

Waarom kiezen de leerlingen steeds maar de dagboeken en mutsen??

Deel je leerlingen in, in 3 groepen (voor jezelf!)

Wat bied je aan bij welke kinderen?

Hoe doe je dat middels voorlezen vooraf aan het lezen?

Elkaar aansteken zwakkere leerlingen aansteken

Wat is het interessegebied?

Wat zijn boeken op een hoger niveau?

Wat lees je zelf voor vooraf en met welk doel?

Noteer je acties!

Teksten lezen = WO

Het verwerven van een gemeenschappelijke kennisbasis voor alle leerlingen! - kansengelijkheid

- Het verwerven van een gemeenschappelijke kennisbasis voor alle leerlingen!
- Kansengelijkheid
- Groei in praten en schrijven
- 'Samen beleven' en 'samen denken': sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap
- Concentratie, creativiteit, ontspanning

Teksten uit boeken

De basis?

Leesmotivatie rijke taal uit boeken.

Koppeling aan het thema aan de voorleesboek(en)

Focusschrift en kennismuur koppelen!

Rijke teksten?

Omdat de steden in de Gouden Eeuw steeds groter werden, was er veel eten nodig. Graan kwam vooral uit andere landen, maar ander eten kwam van de boeren. Die woonden buiten de steden. Veel boeren hadden weilanden met vee en leefden van de veeteelt. Met hun koeien zorgden ze voor melk, boter, kaas en vlees. Hun schapen gaven wol. Er waren ook boeren die groenten, vlas en koolzaad verbouwden. Dat heet tuinbouw. Vlas werd gebruikt om draden en stof van linnen te maken. Van koolzaad maakten ze bakolie
(groep 6 basisschool).

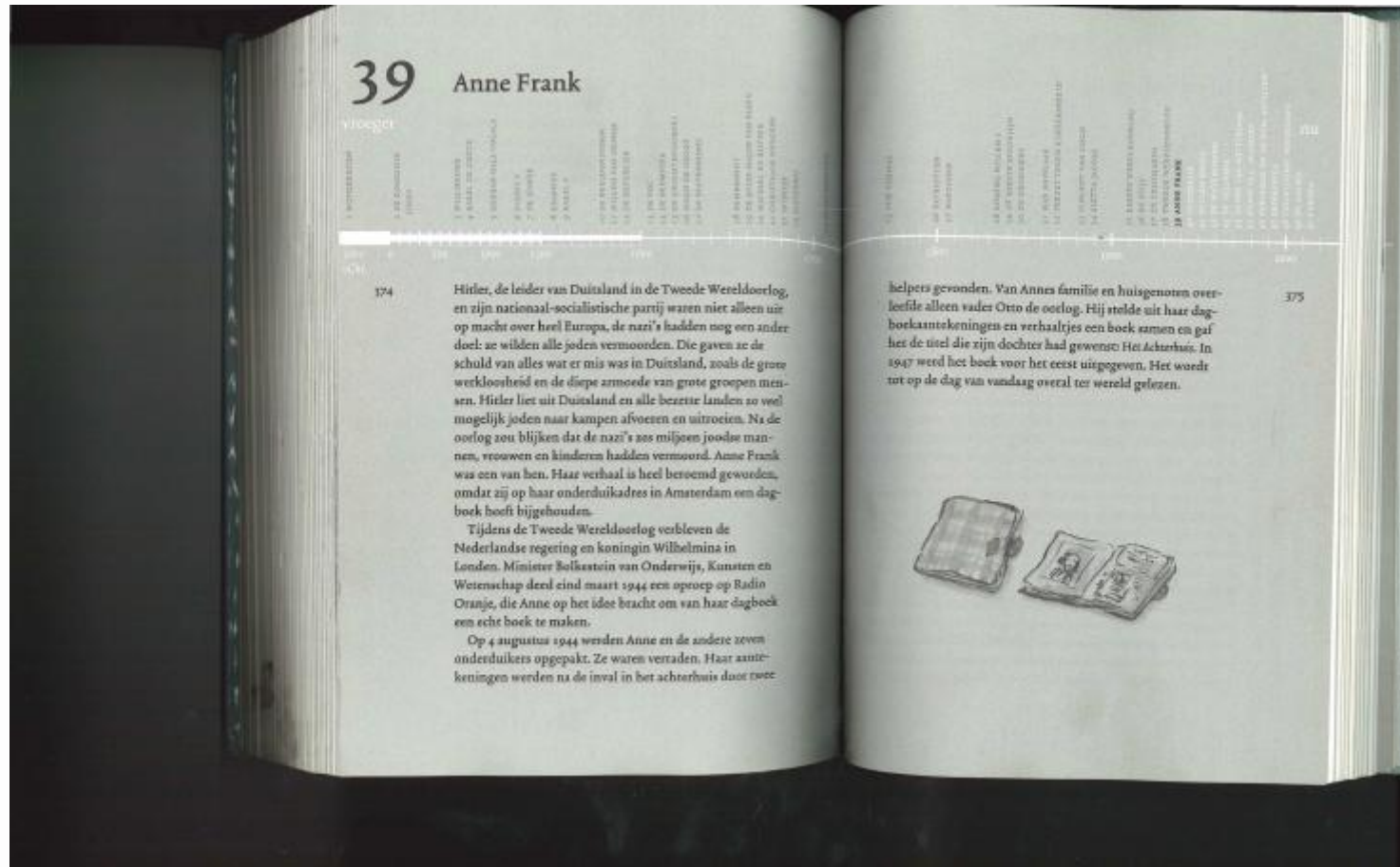
Een stad was in de Middeleeuwen heel klein vergeleken met steden van nu. Van de ene poort naar andere liep je er binnen vijf minuten door heen. Er woonden maar een paar duizend mensen. Toch was zo'n stad veel groter dan de boerendorpjes uit het vroege tijdvak. In de meeste dorpjes woonden minder dan honderd mensen **(havo/vwo onderbouw)**.

Vol vertrouwen begon hij dus aan zijn toeristische uitstapje door het middeleeuwse Rottweil. De stad was ongeveer zoals hij zich die had voorgesteld. Nauwe kronkelige straten, soms door arcaden met elkaar verbonden. Wijken voor de ambachtslieden die meestentijds op straat hun ambacht uitoefenden onder beschuttende luifels. Het was bijna zeven uur. Vele burgers zaten aan de maaltijd. Toch waren de straten vol. Ze leken vol, omdat ze zo smal waren dat vier voorbijgangers de indruk van een volksoptocht wekten **(Kruistocht in spijkerbroek)**.

Anne Frank

‘Over vroeger en nu’

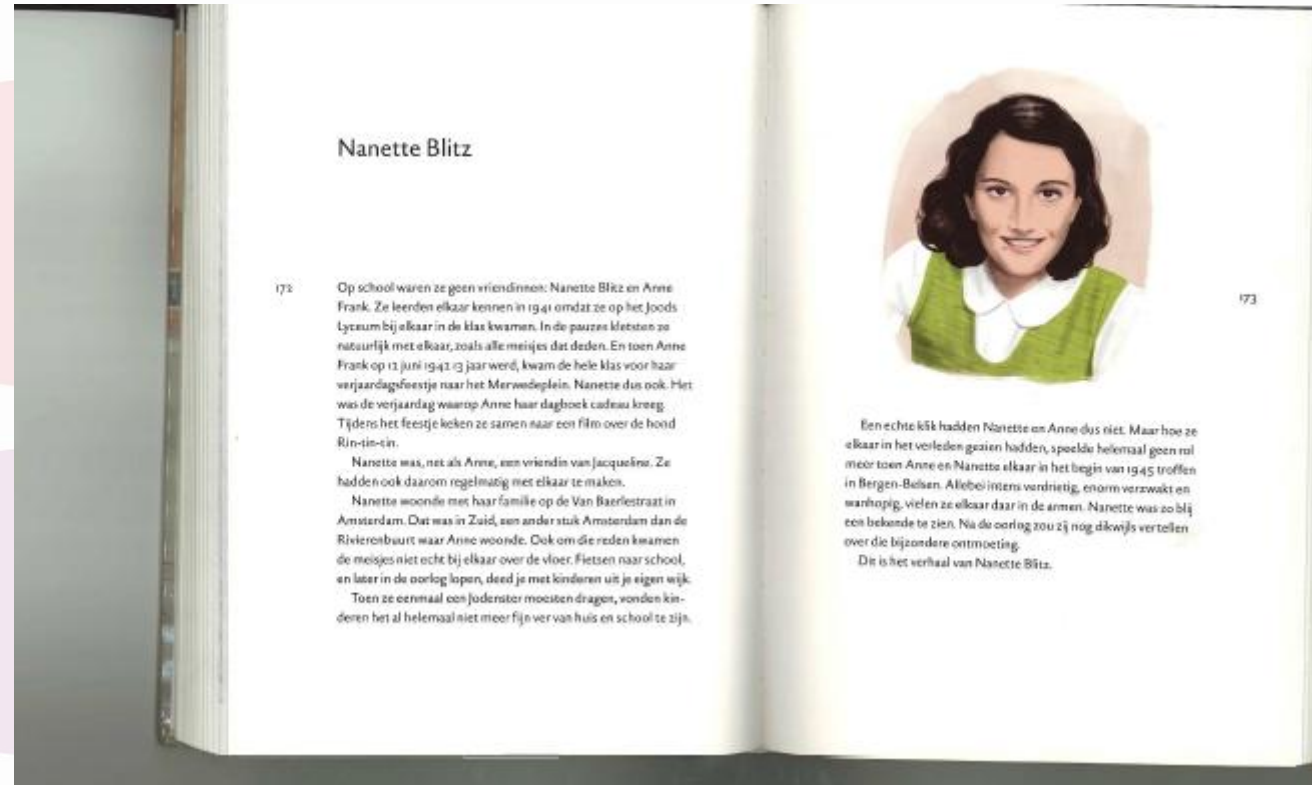

De trein van dood en leven 'Oorlog in inkt'

Nannette Blitz

‘Vergeet mij niet’

De watersnoodramp
1953

71 jaar

Wat zie je?
mensen die vechten
Scheep
Wolven
mensen
mensen die dood zijn
mensen die kapot zijn

Wat vraag je je af?

hoe zijn de mensen
na de ramp
hoe zijn de steden gebouwd.

De watersnoodramp
1953

Wat zie je?
heel veel water
water boontoppen
mensen op de daken of in
boorden

Wat vraag je je af?

waarom kwam het water
zo hoog? wat is springtij
hoe zagen de huizen eruit
na de ramp?
hoe zijn de steden gebouwd?

weeke

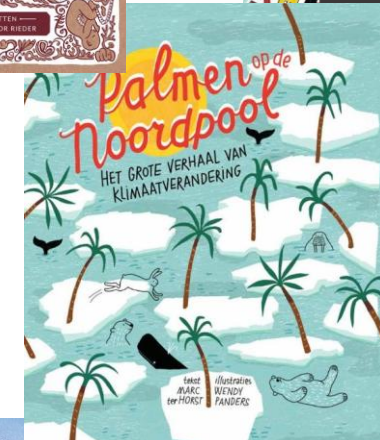
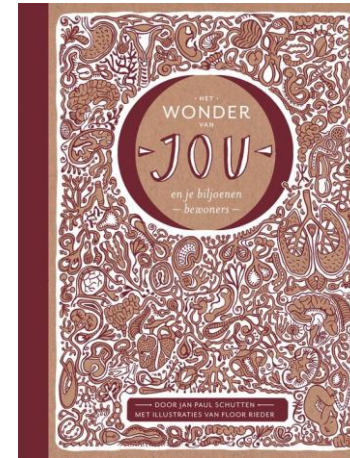
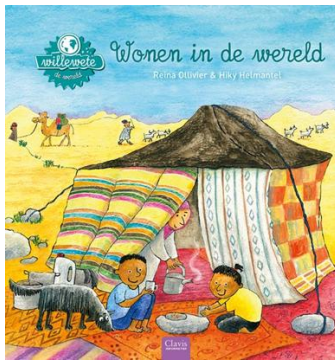
→ 71 jaar geleden gebouwd
→ veel mensen verdrinken
of dakloos

de dijken breken
dier in Zeeland,
West-Brabant
en de eilanden
van Zuid-Holland

Werken met teksten

- Selectie van een rijke tekst bij WO
- Vooraf: beeldmateriaal
- Twee keer de tekst lezen
- In gesprek over één rijke vraag
- Denken-schrijven-delen-uitwisselen
- Pre-teaching van de tekst

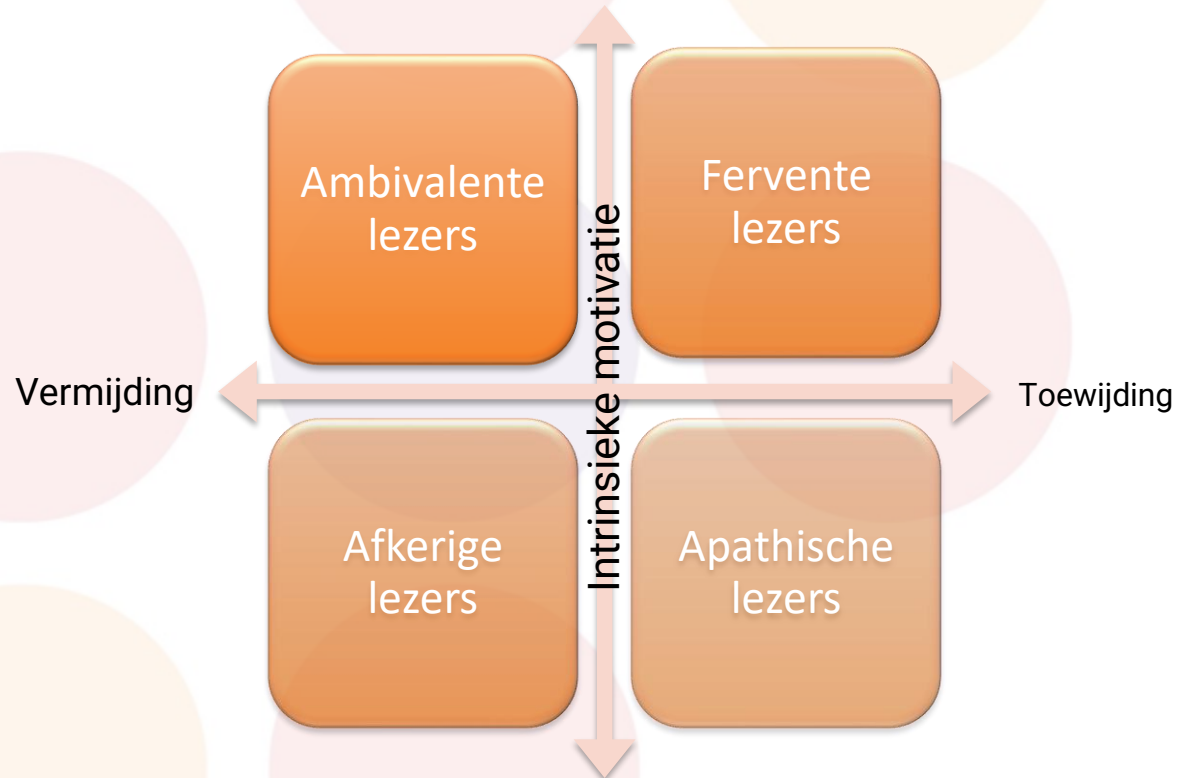
Raadpleeg de leesmediaconsulent!

Deel je klas in volgens lezerstypes – wat zie je bij hen?

Lezerstypes Mia Stokmans, Guthrie:

- fervente lezers (graag)
- ambivalente lezers (soms wel, soms niet)
- apathische lezers (geen zin, niks is leuk)
- afkerige lezers (nee!)

Leestypes van Femke Ganzeman (leesbevorderingindeklas.nl)

Hoi, ik ben Julia!

Ik vind het leuk om verhalen te lezen die echt gebeurd kunnen zijn. Gewoon, over school bijvoorbeeld. Of over een meisje zoals ik. Want dan probeer ik me voor te stellen hoe ik zou reageren als ik haar was. Boeken over tovenaars of elfjes zijn toch helemaal niet boeiend? Die bestaan helemaal niet! Nee hoor, doe mij maar een goed boek over echte mensen.

[Ga naar de tiplijst van Julia](#)

Hoi, ik ben Lucas!

Het liefst lees ik informatieve boeken. Maar dat mag niet altijd tijdens het vrij lezen. Eerst baalde ik daarvan, maar toen las ik een verhaal over de Tweede Wereldoorlog en dat was echt superinteressant! Als het tenminste maar echt gebeurd is. En gelukkig lezen steeds meer informatieve boeken als een verhaal, dus die mag ik ook lezen.

[Ga naar de tiplijst van Lucas](#)

In de praktijk...

- Leesgesprek: leer het kind kennen!
- Samen hetzelfde boek lezen (Ralfi light)
- Lanceren
- Samen lezen: de een leest in een boek, de ander luistert (luisterboek), samen in gesprek over een vraag.
- Luisteren naar luisterboeken.
- Serieboeken stimuleren

Naam:

Interesselijst

Kruis aan wat je graag wilt lezen.

☐ Boeken met verhalen:	☐ Informatieve boeken
☐ Grappige verhalen	☐ Kranten
☐ Avonturenverhalen	☐ Korte verhalen
☐ Fantasieverhalen	☐ Prentenboeken
☐ Griezelve verhalen	☐ Stripverhalen
☐ Dierenverhalen	☐ Tijdschriften
☐ Geschiedenisverhalen	☐ Gedichten
☐ Series	☐
☐	☐

Wat vind je interessant?

Zet een kruisje bij alles waar je meer over wilt weten.

☐ auto's	☐ treinen	☐ vliegtuigen
☐ beroemde mensen	☐ andere landen	☐ geschiedenis
☐ fotografie	☐ circus	☐ theater
☐ kunst	☐ dieren	☐ muziek
☐ dinosauriërs	☐ proefjes	☐ insecten
☐ computers	☐ architectuur	☐ heelal
☐ wetenschap	☐ zingen	☐ natuur
☐ aardrijkskunde	☐ dansen	☐ knutselen
☐ detectives	☐ koken	☐ oorlog
☐ radio en televisie	☐ sport	☐
☐ paarden	☐ andere culturen	☐

Als een schrijver speciaal voor jou een boek zou schrijven, waar zou dit boek dan over moeten gaan?

Bibliotheekservice

Passend Lezen

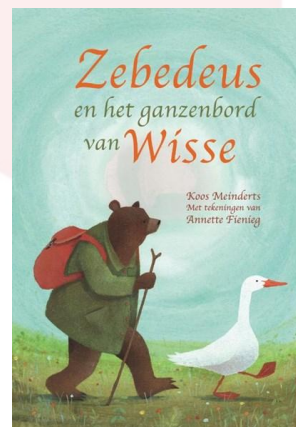
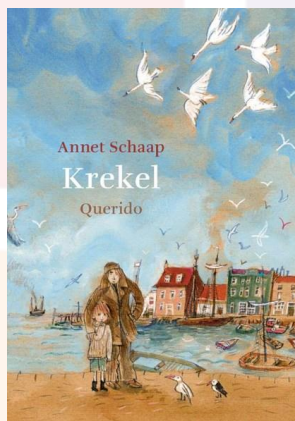
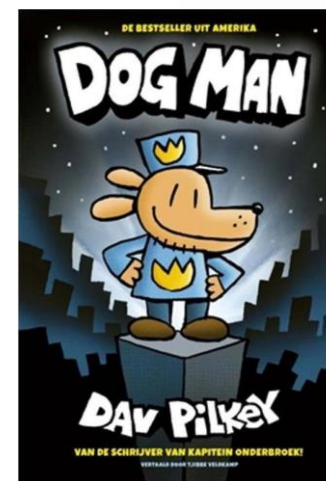
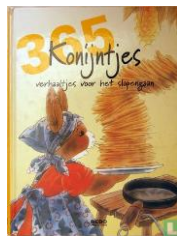
Soorten boeken

Gemaksboeken

Lekkerlezen boeken

Lekkerlezen+ boeken

Boeken om in te verdwalen

Serieboeken

Leesseries

Gevoel van veiligheid

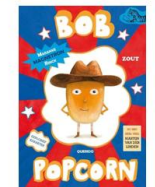
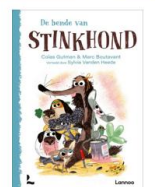
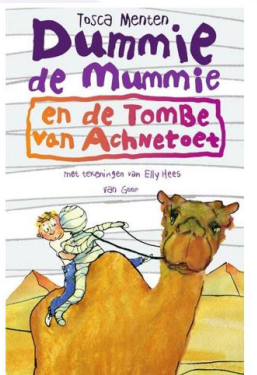
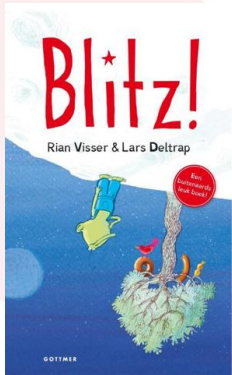
Herkenbaarheid

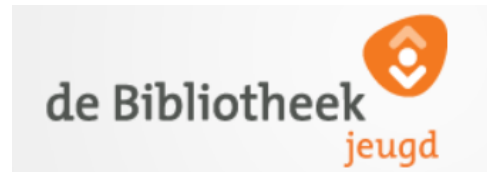
Meer begrip

Genieten van details

Ze weten wat hen te wachten staat

Meer zelfvertrouwen

Boekencollectie

Leuke boeken zorgen voor leesplezier. Zorg dat je op school over een actuele en gevarieerde boekencollectie beschikt.

FOCUS
op begrip

BETREK KINDEREN

Overleg met kinderen welke boeken er beschikbaar moeten zijn. Ook niet-lezers hebben hier duidelijke ideeën over. Ga met de klas op 'mooie boeken' onderzoek in een (kinder)boekhandel of bij een NBD Biblio [boekhandel](#) (op afspraak).

VERHALENDE BOEKEN

Kies overwegend verhalende boeken (fictie en non-fictie) met rijke taal. Zoek mooie kinderboeken m.b.v. recensies van [leesbevorderingindeklas.nl](#), [NBD biblio](#), [jaapleest.nl](#), [pluizer.be](#), [jeugdbieb](#) en [kboek.nl](#).

SERIEBOEKEN

Ga voor een uitgebreide collectie populaire serieboeken, zodat kinderen door kunnen lezen als ze enthousiast zijn. Voor veel-schrijvers (bijv. Carry Slee) geldt hetzelfde. Zoek op [kinderboeken.nl](#) naar serieboeken en vraag natuurlijk de kinderen, kinderboekhandel of bieb naar geschikte keuzes.

8 BOEKEN PER KIND

Zorg voor voldoende keuze door per kind minimaal 8 boeken aan te schaffen. Het is handig om van populaire (serie)boeken meer exemplaren te hebben.

MAKKELIJK LEZEN

Een kleine collectie makkelijk lezen boeken helpt kinderen op weg die lezen nog niet fijn vinden. Op [makkelijklezenplein.nl](#) vind je meer boekentips.

LUISTERBOEKEN

Als lezen nog niet fijn is kunnen luisterboeken een prettige ondersteuning zijn. Boeken luister je via de [de online bibliotheek \(ook met app\)](#), [Yoleo](#) of [superboek](#) van passend lezen.

SAMENWERKING

Werk samen met de openbare bibliotheek. Zorg samen voor een jaarlijkse update en uitbreiding van je boekencollectie. Overleg hoe je (in de toekomst) themaboekencollecties gaat samenstellen en lenen.

BOEKEN LENEN

Kinderen kunnen iedere dag boeken lenen uit de boekencollectie van school en ook meenemen naar huis.

Anneke Smits + Erna van Koeven - 2021

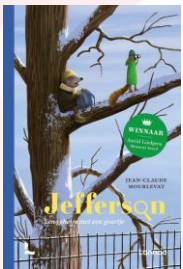

In gesprek ná het vrije-keuzelezen = denken over het boek

Stel altijd maar 1 vraag en vraag daarop door...

Een heel open vraag...

- Wat vind je mooi?
- Wat valt je op?
- Wat vind je bijzonder?
- Welke wijsheid vind jij door het verhaal?
- Was er iets wat je je afvroeg?
- Was er iets waar je meer over had willen horen?

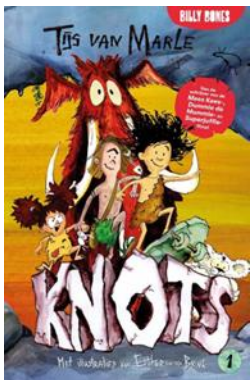
Een specifieke open vraag...

- Heb je zelf wel eens zoiets meegemaakt?
- Zit er iets in wat volgens jou niet echt kan?
- Is er iets wat je helemaal voor je kunt zien?
- Wat vind je van de plek waar het verhaal zich afspeelt?
- Welke persoon boeit jou het meest?
- Is er een persoon op wie je lijkt?
- Is er een persoon met wie je vrienden zou willen zijn?
- Is er een persoon op wie iemand uit jouw omgeving lijkt?
- Zou je in de tijd willen leven waar het verhaal zich afspeelt?

Denk na...

Welke zaken waren nieuw voor jou?

Welke zaken neem je mee en wil je bespreken in je team?
(wat zou je willen implementeren?)

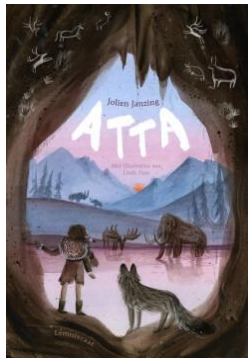
Verder kijken over lezen

- Interview [Merel van Vroonhoven](#)
- Filmpje [Arjen Lubach](#)
- [Wat toetst de eindtoets?](#) Karen Heij
- [Over boeken gesproken, podcast](#)

Verder lezen over rijke taal

- Rijke taal: <https://www.rijketaal.org/>
- Blog: <https://geletterdheidschoolsucces.blogspot.com>
- Stichting lezen en SLO: <https://www.lezeninhetpo.nl/>
- Taalunie: [Rijke Teksten | Taalunie \(rijketeksten.org\)](https://rijketeksten.org)

Rijke taal
Taaldidactiek voor het basisonderwijs

Erna van Koeven
Anneke Smits

Boom

DE WERELD IN KINDERBOEKEN
LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Edna van Kesteren
Femke Garzenan
Rehman Veeschalers

Boom

Dyslectische kinderen leren lezen
Werkvormen voor de behandeling van leesproblemen

Anneke Smits
Tom Braams

Boom

Praktische didactiek voor geïntegreerd zaakvakonderwijs

Luuk de Bakker, Annetiekke Burlage, Michelle Hendriks, Frank van Herwaarden en Suzanne van Norden

uitgeverij
continho

Heleen Buhrs

Effectief leesonderwijs in de praktijk
Een kennisrijke aanpak voor de basisschool

pica

Wat een goede tekst!
Gids voor schrijven in tien genres voor het basisonderwijs

Petra de Lint
Suzanne van Norden

Boom

De school als werkplaats
Gereedschap voor een sterke kwaliteitscultuur

Evo Naaijens en Martin Bootsma

pica

De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen

Redactie: Thoni Houlijeers & Rob van Steenart

Stichting Lezen Reeks 35

Hetty van den Berg Irma Land Iris Meijling

Liefde voor letters en lezen
Handboek stimulering geletterdheid

0 tot 7 jaar

Spontaan spelen
Bouw aan een stevige taalbasis bij het jonge kind

Henriët Odink

Boom

Martin Bootsma & Eva Naaijkens

Bijna alles wat je moet weten over thematisch onderwijs
Kennis • Gereedschap • Implementatie

pica

JOSSEY-BASS TEACHER GRADES K-12

Teach Like a Champion
49 TECHNIQUES THAT PUT STUDENTS ON THE PATH TO COLLEGE

DOUG LEMOV
Foreword by Norman Atkins

LEZEN

THEO THIJSSSEN
De liefde voor viltstift